

BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTET

Postboks 8036 DEP
0030 OSLO

Deres ref:

Vår ref: 2023/64518-2

Arkivkode: 2.4.3

Dato: 21.02.2023

Høringssvar - Forslag til ny forskrift om fosterhjem

Vi viser til høringsbrev av 18.02.2023 hvor departementet ber om innspill på forslag til ny forskrift om fosterhjem med høringsfrist 18.02.2023. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har følgende merknader:

1. Innledende bemerkninger

1.1 Overordnede bemerkninger om bistandsplikt, ansvarsforhold og fosterhjem

Det er i dag store utfordringer med å rekruttere fosterhjem. Dette er utfordringer både Bufetat og landets kommuner kjenner på hver dag. Det er mange grunner til dette, og utfordringene er ikke enkle å løse. Dagens situasjon gjør det nødvendig å se nærmere på flere deler av fosterhjemsinstituttet. Utfordringene kan ikke løses gjennom denne høringen, men vi velger likevel å sette ord på noen dilemmaer. Vi vil også vise til at departementet har gitt direktoratet i oppdrag å utrede tiltaksporteføljen for barn som trenger tiltak utenfor hjemmet, herunder å gi anbefalinger til departementet om videreutvikling av tiltaksporteføljen for barn og ungdom som det er vanskelig finne egnede fosterhjem til. Oppdraget er gitt i tillegg 2 til tildelingsbrevet for 2021.

Slik vi ser det kan det være behov for å se nærmere på hvordan samspill og ansvarsforhold mellom stat og kommune på en best mulig måte kan bidra til at alle barn som trenger det får et fosterhjem. Det kan videre være nødvendig å vurdere hvordan stat og kommuner kan sikre forutsigbarhet og tilstrekkelig støtte for alle fosterhjem slik at de kan lykkes med den viktige oppgaven. Vi viser i den forbindelse til departementets arbeid med en stortingsmelding om fosterhjem der enkelte sentrale diskusjoner vil kunne utfordre dagens regelverk.

1.2 Overordnede bemerkninger om høringsnotatet

Overordnet mener Bufdir at høringsnotatet er ryddig og at forslaget er godt.

Vi mener imidlertid videre at det er en svakhet ved forslaget at forskriften og fosterhjemsavtalen ikke er gjennomgått samtidig. Det er etter vår vurdering vanskelig å få til en god regulering i forskrift, dersom man ikke ser både forskriften, fosterhjemsavtalen og også vilkårene i standardkontraktene som skal gjelde for spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem i sammenheng. Når forslaget dessuten innebærer at noen av bestemmelsene i fosterhjemsavtalen tas inn i forskriften, og det også gjøres enkelte endringer sammenliknet med det som i dag står i fosterhjemsavtalen, er det vanskelig å se for seg helheten, og dermed noe vanskelig å gi gode innspill. Vi viser i denne sammenheng også til forslaget om at det skal lages en egen plan for oppfølging av fosterfamilien. Forholdet mellom denne planen, herunder oppfølgingen av den og oppfølgingen av fosterhjemsavtalen, er noe uklart for oss. Se mer om dette under punkt 4.

Det fremgår av forslaget at det er kommunen som skal vurdere både om generelle krav til fosterhjem er oppfylt og om fosterhjemmet er egnet for det enkelte barn. Det er også kommunen som har ansvaret for den endelige godkjenningen. Eneste unntak fra dette utgangspunktet er at det er Bufetat som skal vurdere egnetheten når det gjelder fosterhjem med særlige forutsetninger. Dette følger også av barnevernsloven, og er følgelig ikke noe som kan endres i forbindelse med denne forskriften. Bufdir ønsker likevel å fremheve at vi mener departement bør vurdere om det hadde vært mer i tråd med systemet i barnevernsloven om Bufetat hadde hatt et større ansvar ved godkjenning av spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem. Vi viser til at dette er statlige tiltak hvor det er Bufetat som inngår oppdragsavtalen med fosterhjemmet, og at denne avtalen inngås med oppdragstakerne før det er tale om å plassere et bestemt barn. Videre er det Bufetat, ikke kommunen, som har plikt til å følge opp hjemmene. Når det gjelder spesialiserte fosterhjem har heller ikke Bufetat bistandsplikt.

Departementet ber om innspill på utvalgt gjengivelse av lovbestemmelser i forskriftsforslaget.

Bufdir støtter det valget departementet har tatt.

Nedenfor følger Bufdirs øvrige innspill. Hvor noe annet ikke er sagt, støtter Bufdir departementets forslag.

2. Til Høringsnotatets kapittel 5 Innledende bestemmelser – forskriftsforslaget kapittel 1

2.1 Til høringsnotatets punkt 5.1 Forskriftens formål

Forslagets § 1 første ledd angir formålet med forskriften ved å gjenta innholdet i flere av de grunnleggende bestemmelsene i barnevernsloven. Fordi forskriften uansett må tolkes i lys av loven, tilfører dette leddet ikke noe nytt, slik vi ser det. Bufdir mener likevel det er oversiktlig og pedagogisk med en bestemmelse som gjengir noen viktige regler og prinsipper i loven.

Bufdir støtter forslaget § 1 annet ledd hvor det fremgår at forskriften skal bidra til at fosterforeldrene settes i stand til å utøve sitt ansvar for barnet.

2.2 Til høringsnotatets punkt 5.2 Virkeområde

Departementet foreslår følgende ordlyd i forskriftens § 2:

Forskriften gjelder ved opphold i private hjem som ivaretar omsorgen for barn på grunnlag av vedtak etter barnevernsloven, jf. barnevernsloven § 9-1. Dette inkluderer ordinære fosterhjem, spesialiserte fosterhjem, hjem som tar imot barn på kort varsel som følge av en akutsituasjon, og fosterhjem med særlige forutsetninger.

For fosterhjem med særlige forutsetninger gjelder ikke forskriftens § 6 og §§ 16-19. Øvrige bestemmelser gjelder så langt de passer.

Bufdir mener bestemmelsens første ledd første punktum har en for snever ordlyd. Vi viser til at forskriften gjelder utover «opphold» i fosterhjem. Den gjelder også blant annet valg og godkjenning av fosterhjem som foregår før et barn oppholder seg i hjemmet. Vi foreslår at setningen endres til «*Forskriften gjelder private hjem som ivaretar omsorgen for barn på grunnlag av vedtak etter barnevernsloven, jf. barnevernsloven § 9-1.*»

Bufdir støtter at det presiseres i forskriften hvilke ulike typer fosterhjem som er regulert i loven, og at det kommer klart frem hvilke bestemmelser som gjelder for de ulike typene fosterhjem. Dette er ryddig og pedagogisk. Bufdir forstår at med «ordinære hjem» menes alle fosterhjem som ikke omfattes av de øvrige kategoriene fosterhjem. Dette er også slik vi leser forarbeidene til barnevernsloven. For at dette skal komme tydeligere frem foreslår Bufdir at «inkluderer» erstattes med «er», eventuelt at det foretas andre språklige tilpasninger.

Bufdir viser til at skillet mellom fosterhjem og institusjon, eller eventuelt andre tiltak, er viktig fordi det er ulike regelsett som følger de ulike tiltakene. Blant annet fordi fosterhjem ikke er underlagt samme krav til kvalitet og godkjenning som institusjoner, er det viktig at et tiltak som i realiteten er en institusjon ikke blir ansett som et fosterhjem. Bufdir støtter derfor at definisjonen av fosterhjem er tatt inn i bestemmelsen.

I henhold til forslaget § 2 annet ledd får ikke forskriften § 6 og §§ 16-19 anvendelse på fosterhjem med særlige forutsetninger. Øvrige bestemmelser gjelder «så langt de passer».

Samtidig skriver departementet følgende i på side 26 i høringsnotatet:

«Det følger av forslag til § 2 annet ledd, at øvrige bestemmelser i forskriften gjelder så langt de passer. Departementet vurderer at kravet om å vurdere fosterhjem i familie eller nære nettverk, ikke passer for fosterhjem med særlige forutsetninger. Tiltaket er et reelt alternativ til institusjon, og tar kun imot barn med alvorlige atferdsvansker. Det fremstår lite hensiktsmessig å ha et krav om å vurdere fosterhjem i familie eller nære nettverk for plasseringer etter barnevernsloven § 6-3. Når det gjelder femte og sjette ledd, vurderer departementet at de må gjelde så langt de passer.»

Bufdir mener at dersom departementet uansett har tatt stilling til at enkelte bestemmelser ikke skal få anvendelse på fosterhjem med særlige forutsetninger, hadde det vært mer hensiktsmessig å presisere dette i bestemmelsen om virkeområde. Bufdir mener forøvrig at begrunnelsen departementet gir for at kravet om å vurdere fosterhjem i familie og nære nettverk ikke passer for fosterhjem med særlige forutsetninger, i stor grad gjelder tilsvarende for spesialiserte fosterhjem.

2.3 Til høringsnotatets punkt 5.3 Samarbeid

Buudir støtter at det tas inn en egen bestemmelse om samarbeid i forskriftens § 3. Buudir foreslår at bestemmelsen også presiserer at barnevernstjenesten skal være tilgjengelig for fosterforeldrene.

Buudir viser til at det i forslaget § 3 første ledd står at «[b]arnevernstjenesten og fosterforeldrene skal samarbeide om å gi barn i fosterhjem et trygt og godt hjem med forsvarlig omsorg.» For at det skal fremgå at det er det konkrete barnet det skal samarbeides om, mener Buudir at «barn i fosterhjem» bør endres til «barnet», eventuelt at det foretas andre språklige justeringer.

3. Til høringsnotatets kapittel 6 Valg og godkjenning av fosterhjem – forskriftsforslaget kapittel 2

3.1 Til høringsnotatets punkt 6.2 Krav til fosterforeldre

Departementet foreslår følgende ordlyd i forskriftens § 4 Krav til fosterforeldre:

Fosterforeldre skal ha særlig evne, tid og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem, jf. barnevernsloven § 9-3.

Fosterforeldre skal legge frem uttømmende og utvidet politiattest, jf. barnevernsloven § 12-11 fjerde ledd og forskrift om politiattest i barnevernet § 3.

Fosterforeldre skal gjennomføre grunnleggende opplæring, jf. barnevernsloven § 16-3 tredje ledd a. Opplæringen skal være i tråd med nasjonale faglige anbefalinger.

Buudir støtter at kravene i barnevernsloven § 9-3 første ledd om at fosterforeldre skal ha særlig evne, tid og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem gjentas i forskriften. Det fremgår av høringsnotatet at «*de generelle kravene til fosterforeldre i barnevernsloven § 9-3 første ledd stilles til samtlige fosterforeldre uavhengig av hvilket barn fosterforeldrene skal ha omsorgsansvar for, og uavhengig av hva slags type fosterhjem det er tale om*».

Vi mener likevel det er noe uklart hvordan dette kravet skal operasjonaliseres i forbindelse med en godkjenningsprosess, utover at kravet om vandsattest og kravet til opplæring utdyper kravet. Vi viser til departementets begrunnelse for å flytte de øvrige kravene i dagens forskrift § 3 til en momentliste og mener at også fosterforeldrenes «særlig evne tid og overskudd» bør vurderes opp mot det enkelte barnets behov.

Departementet foreslår i tredje ledd å videreføre kravet i gjeldende forskrift § 3 tredje ledd om at fosterforeldre må gjennomføre opplæring. Departementet foreslår imidlertid en justering av dagens ordlyd som er at «*[f]osterforeldre skal gjennomføre opplæring før barnet flytter inn*». Begrunnelsen for forslaget er at kravet om at opplæringen må skje «før barnet flytter inn» er for absolutt. Slik Buudir har forstått ordlyden i dagens forskrift knytter ikke «før barnet flytter inn» seg til når opplæringen må skje, men til hvilken opplæring som omfattes av kravet. Slik vi forstår dagens forskrift gjelder ikke kravet all grunnleggende opplæring i henhold til barnevernsloven § 16-3 tredje ledd, men kun den opplæringen som skal finne sted før barnet flytter inn.

Vi viser til høringsnotatet om endringer i fosterhjemsforskriften som var på høring høsten 2020:

Bufetats ansvar for å tilby opplæring omfatter både opplæring før og etter at barnet har flyttet inn i fosterhjemmet. Spørsmålet er imidlertid om det bør stilles krav i forskrift om at

fosterforeldre har plikt til å gjennomføre opplæring også etter at barnet har flyttet inn. Departementet er enig i at det er viktig at fosterforeldrene mottar nødvendig opplæring også etter at barnet har flyttet inn og ser at mulighetene for å tilpasse opplæringen til behovene er større etter at barnet har flyttet inn i fosterhjemmet.

Evalueringer har vist at opplæring etter at barnet har flyttet inn er noe flere fosterhjem ønsker. I noen tilfeller kan det likevel være vanskelig for fosterforeldre å prioritere å delta på opplæring etter at barnet har flyttet inn. Et krav om å ta imot opplæring etter at barnet har flyttet inn, kan bidra til at kommunene i større grad legger til rette for at fosterforeldrene kan delta på opplæring. Det kan for eksempel være tilrettelegging i form av avlastning eller frikjøp fra ordinært arbeid for å kunne delta på opplæringskurs. Den digitale plattformen for opplæring og oppfølging, som Bufdir har startet utviklingen av, vil gjøre opplæringen lettere tilgjengelig for fosterforeldrene. En del av opplæringen vil imidlertid fortsatt være samlingsbasert og det vil derfor være praktisk vanskelig å sikre at fosterforeldrene gjennomfører opplæring underveis i plasseringen på samme måte som før barnet har flyttet inn. Videre vil det oppstå spørsmål om hvilke konsekvenser det skal få for fosterhjemmet dersom de ikke gjennomfører opplæring etter at fosterbarnet har flyttet inn. Departementet mener derfor at det ikke er hensiktsmessig å stille krav i forskrift om at fosterforeldre har plikt til å motta opplæring underveis i plasseringen.

Departementet understreker at fosterhjemmet vil kunne være forpliktet til å delta på opplæring og kurs også etter at barnet har flyttet inn. Det vises til punkt. 5.5 i fosterhjemsavtalen som sier at fosterforeldre skal ta «imot veiledning og tilbud om kurs og opplæring som vil sette dem i bedre stand til å ivareta sine oppgaver». Kommunen kan dermed be fosterforeldre ta imot mer opplæring ved behov. Kommunen vil også ha bedre forutsetninger enn Bufetat for å vurdere behovet for opplæring underveis i plasseringen. Departementet understreker også at barneverntjenesten skal sørge for at fosterhjemmet får den opplæringen og veiledningen som er nødvendig, jf. fosterhjemsavtalen punkt 4.3.1. Kommunen har dermed et ansvar for å tilrettelegge for at fosterforeldrene kan tilegne seg 13 nødvendig kunnskap, herunder motivere til at fosterforeldre fortsetter opplæringen etter at barnet har flyttet inn.

Bufdir støtter disse betraktningene.

Vi viser også til at departementets forslag til ny § 6 om omsorgskommunens godkjenning av fosterhjem, hvor departementet foreslår at det kun er i de tilfeller hvor godkjenning ikke lar seg gjennomføre i en akuttsituasjon at godkjenning kan utsettes. Dersom departementet mener at et barn skal kunne flyttet i et fosterhjem som ikke har mottatt opplæring også i andre tilfeller enn akuttsituasjoner, bør dette komme tydelig frem. Bufdirs synspunkt er at det ikke bør være anledning til det.

Vi mener for øvrig at dagens løsning, hvor det stilles krav om at fosterforeldrene må ha gjennomgått relevant opplæring for å kunne godkjennes, men at barnet i unntakstilfeller kan flytte inn før hjemmet er godkjent, er bedre enn løsningen som foreslås i denne høringen. Dagens løsning gir etter vår vurdering en tydeligere kobling mellom opplæring og godkjenning, slik det er forutsatt i Prop. 133 L (2020-2021).

3.2 Til høringsnotatets kapittel 6.3 Omsorgskommunens valg av fosterhjem til det enkelte barn

Bufdir støtter forslaget om språklige og strukturelle endringer i bestemmelsene om valg og godkjenning av fosterhjem, herunder at tidligere krav til fosterforeldre er tatt inn i en momentliste ved vurderingen av om fosterforeldrene har nødvendige forutsetninger for å

ivareta det enkelte barns særlige behov. Vi støtter også øvrige momenter i momentlisten. Bufdir er enig med departementet i at listen sannsynligvis inneholder de momenter som vil være relevante når barnevernstjenesten vurderer valg av fosterhjem til det enkelte barn. Vi mener likevel det kan åpnes for at også andre forhold, som ikke anses omfattet av momentlisten, kan være relevante. Bufdirs vurdering er at barnevernstjenestens journalplikt i § 12-4 uansett vil omfatte denne vurderingen. Vi mener det derfor vil være liten risiko for at en slik mulighet vil bidra til å skape tvil om hvilke momenter som er blitt vektlagt.

I tredje ledd foreslår departementet å videreføre at barnevernstjenesten skal innhente opplysninger om fosterforeldrenes helsetilstand. Bufdir er enig i at det er ryddig å samle krav og momenter i vurderingen av om fosterforeldrene er egnet i § 5. I høringsnotatet skriver departementet at i praksis innebærer kravet innhenting av en helseattest fra fastlege og eventuelle spesialister. Dersom departementet mener at det er et krav at det skal innhentes helseattest, bør dette komme tydeligere frem i forskriftens ordlyd. En vanlig språklig forståelse av «opplysninger om fosterforeldres helsetilstand» vil etter vår vurdering også omfatte for eksempel en egenerklæring fra fosterforeldrene.

Det fremgår ikke av høringsnotatet hva som er bakgrunnen for at helseopplysninger er den eneste dokumentasjonen som barnevernstjenesten, i henhold til forslaget, er forpliktet til å innhente om fosterforeldre. Bufdir mener det bør komme tydeligere frem at også annen type informasjon om fosterforeldrene må dokumenteres. For at barnevernstjenesten skal vurdere for eksempel fosterforeldrenes økonomi, mener vi det også må innhentes informasjon om dette.

Bufdir støtter at nåværende § 4 tredje ledd om at fosterhjemmet bør bestå av to fosterforeldre, ikke videreføres.

4. Til høringsnotatets kapittel 7 Oppfølging av barn i fosterhjem og av fosterhjemmet – forskriftsforslaget kapittel 3

4.1 Til høringsnotatets punkt 7.3 Oppfølging av fosterfamilien

I § 9 tredje ledd foreslår departementet at barnevernstjenesten skal lage en plan for oppfølging av fosterfamilien. Bufdir er positive til en slik plan. Vi støtter departementets uttalelse om at det er viktig å tydeliggjøre at oppfølging av barnet og fosterfamilien er to forskjellige oppgaver som krever ulik tilnærming fra barnevernstjenesten. Bufdir mener at en egen plan for oppfølging av fosterfamilien vil kunne bidra til å tydeliggjøre dette.

Samtidig stiller vi spørsmål ved hvordan denne planen vil stille seg i forhold til fosterhjemsavtalen. Det fremgår i fosterhjemsavtalens punkt 3 at barneverntjenesten og fosterforeldrene skal gjennomgå avtalen minst en gang i året. Partene skal ellers gjennomgå avtalen eller punkter i avtalen når en av partene krever det. På bakgrunn av gjennomgangen skal barneverntjenesten foreta nødvendige endringer i avtalen. Det fremgår videre at dersom fosterforeldrene krever det, eller forholdene ellers tilsier det, skal barneverntjenesten vurdere og ta stilling til behovet for ekstraressurser eller forsterkningstiltak. Barneverntjenesten skal uansett vurdere og ta stilling til dette ved den årlige gjennomgangen av avtalen. Dersom barneverntjenesten ønsker å foreta vesentlig endringer i avtalen eller vedleggene til denne, skal barneverntjenesten varsle fosterforeldrene om dette så tidlig som mulig og helst innen tre måneder før endringene finner sted.

Vi viser også til fosterhjemsavtalen punkt 9 hvor det står at avtale om fosterhjmsgodtgjøring og eventuelt avtale om forsterkningstiltak skal være vedlegg til avtalen.

5. Til høringsnotatets kapittel 8 Fosterforeldrenes – forskriftsforslaget kapittel 4

5.1 Til høringsnotatets punkt 8.3 Informasjon til barnevernstjenesten og tilgang til fosterhjemmet

I § 14 annet ledd foreslår departementet følgende ordlyd:

Fosterforeldrene kan for kortere perioder la barnet være hos personer de har tillit til, og barnet kan delta på kortere turer og lignende med slike personer. Feriereiser, barnepass eller lignende utover dette må avklares med barnevernstjenesten.

Bufdir mener bestemmelsens ordlyd er uklar, blant annet fordi den ikke skiller tydelig mellom det å overlate barnet til andre ved barnepass eller turer med andre på den ene siden, og på den andre siden feriereiser med fosterfamilien. Vi mener dette er to ulike spørsmål som i forskriften må skilles fra hverandre.

Departementet skriver i høringsnotatet at turer av lengre varighet og turer utenlands vil det være behov for å avklare med barnevernstjenesten. Bufdir forstår dette som at departementet mener at alle turer utenlands skal avklares med barnevernstjenesten. Samtidig skriver departementet at «[d]et kan være nødvendig å informere også om feriereiser av kortere varighet avhengig av reisens formål og hvor det planlegges å reise til». På bakgrunn av dette mener Bufdir det fremstår som noe uklart om departementet mener at alle turer utenlands må avklares med barnevernstjenesten.

Videre skriver departementet følgende i høringsnotatet:

«Fosterforeldre kan, så lenge det er vurdert opp mot barnets behov, på samme måte som andre foreldre ha barnepass for kortere tidsrom. Departementet foreslår heller ikke her noen tidsangivelse, slik at også kortere barnepass må være avklart med barnevernstjenesten.»

Departementet skriver videre:

«At barnepass skal være avklart, innebærer ikke at barnevernstjenesten må samtykke for hver gang barnet skal passes av andre, men at barnepass mv. må ha vært et tema før fosterforeldrene overlater barnet til andre. Om og i hvilke tilfeller det vil være behov for avklaringer, kommer an på flere forhold, herunder sårbarhet hos barnet, hvor lenge barnet har bodd i fosterhjemmet og hvor godt fosterforeldrene kjenner barnet.

(...)

Det sentrale er at fosterforeldrene ikke kan overlate barnet til andre uten at det er avklart med barnevernstjenesten.»

Bufdir støtter departements vurderinger, men mener vurderingene ikke er i samsvar med forslaget til ordlyd i § 14 annet ledd, hvor det fremgår at det kun er barnepass utover «kortere perioder» som skal avklares med barnevernstjenesten.

I § 14 tredje ledd annet og tredje punktum foreslår departementet følgende ordlyd:

«Fosterforeldrene skal så tidlig som mulig informere barnevernstjenesten ved samlivsbrudd, og samarbeide med barnevernstjenesten for å ivareta barnet. Barnevernstjenesten må samtidig vurdere kontakten barnet skal ha med fosterforeldrene og eventuelt inngå avtale med fosterforeldrene om dette.»

Departementet skriver følgende i tilknytning til forslaget:

«Departementet mener det ikke er hensiktsmessig i forskrift å si noe om eventuelt opphør av fosterhjemsavtalen, og at dette bør reguleres i avtalen.»

I lys av dette mener direktoratet at forslaget til forskriftsbestemmelsen er noe utydelig. Vår vurdering er at barnevernstjenesten ved et samlivsbrudd må ta stilling til om en eller begge fosterforeldrene skal fortsette som fosterhjem, eventuelt om det skal etableres en «samværsordning». Dette mener vi bør komme tydeligere frem i forskriften.

Vi viser i denne forbindelse til Bufdirs tolkningsuttalelse om adgangen til å velge to fosterhjem for et barn ved samlivsbrudd mellom fosterforeldre, se [Rettsdata \(bufdir.no\)](https://www.bufdir.no/rettsdata).

Med hilsen

Anders Henriksen
divisjonsdirektør

Charlotte Stokstad
avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur.

Tenk miljø – velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no